

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

Raadadviseur

M 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

25 september 2020

Ons kenmerk

3038918

Dossiernummer

3026197

nota

Telefonisch overleg met kerkelijke vertegenwoordigers
op dinsdag 29 september om 9.00 uur.

1 Doel nota

Vorbereiding overleg (via Webex) met kerkelijke vertegenwoordigers dat op 29 september a.s. van 9.00 tot 9.20 uur zal plaatsvinden.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Tot begin juli jl. had u regelmatig telefonisch overleg (bijna wekelijks) met een aantal kerkelijke vertegenwoordigers vanwege de coronamaatregelen. Begin juli is besloten dat overleg af te bouwen omdat het de goede kant op leek te gaan met het indammen van het virus. Naar aanleiding van de nieuwe maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd op 18 september jl. heeft het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) verzocht opnieuw een telefonisch overleg te organiseren met een aantal kerkelijke vertegenwoordigers. In het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers en het CIO en andere religieuze organisaties d.d. 2 juli deed u een beroep op hen om een gezamenlijk communiqué op te stellen over de wijze waarop de erediensden de komende tijd kunnen worden gevierd. Dat communiqué is op 10 juli jl. vastgesteld (zie punt 8).

3 Toelichting op het advies

De volgende personen zullen deelnemen aan het overleg:

De heer Jaap Smit, voorzitter van het CIO

De heer Smit was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli. Op 23 april trof u de heer Smit in het bestuurlijk overleg met het CIO.

Mevrouw Daniëlle Woestenberg, secretaris CIO

Mevrouw Woestenberg was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli en bij het bestuurlijk overleg met het CIO op 23 april. Daarnaast sprak u mevrouw Woestenberg de afgelopen periode (tot medio juli) bijna wekelijks in de gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers. Mevrouw Woestenberg is namens het CIO penvoerder geweest van de communiqués.

(10)(2e)

De heer John Bakker, vertegenwoordiger van de Rooms Katholieke kerk.

(10)(2e)

vertegenwoordiger van Missie Nederland (evangelische gemeenten).

[(10)(2e)] vertegenwoordiger van de gereformeerde gemeenten en
[(10)(2e)]

[(10)(2e)] vertegenwoordiger van de gereformeerde kerken.

Vanuit JenV zullen deelnemen: [(10)(2e)] (DBO) en [(10)(2e)]
(DWJZ/JZW, [(10)(2e)])

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

Terugblik door Min JenV

Sinds de eerste besmetting met het coronavirus in Nederland zijn er in korte tijd maatregelen genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Hierbij zijn ingrijpende keuzes gemaakt. Al in een vroeg stadium in de crisis zijn er met de religieuze koepelorganisaties en met kerkelijke vertegenwoordigers gesprekken gevoerd om toe te lichten waarom de ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn. Deze gesprekken gaven steeds een actueel en goed beeld van wat er leefde binnen de verschillende geloofsgemeenschappen en zo konden er in korte tijd grote stappen worden gezet waarbij de drie gemeenschappelijke communiqués en de protocollen voor het intelligent opstarten van de diensten er met name uitspringen. In de periode voor 1 juli heeft u verschillende erediensten bezocht en werkbezoeken afgelegd waarbij u ook de werking van de protocollen in de praktijk heeft kunnen ervaren.

U kunt uw waardering uitspreken voor de verantwoorde wijze waarop de religieuze koepelorganisaties met hun achterban de afgelopen tijd zijn omgegaan met de crisis. U kunt informeren hoe de kerkelijke vertegenwoordigers terugkijken op de periode na half juli omdat sindsdien geen regelmatig telefonisch overleg heeft plaatsgevonden.

Vooruitblik door Min JenV

U kunt u aangeven dat in de nieuwe maatregelen (noodverordening) die voor een aantal regio's gelden bijeenkomsten van religieuze en levensbeschouwelijke aard zijn vrijgesteld van de nieuwe beperkingen, vanwege de vrijheid van godsdienst (er is een uitzondering is gemaakt voor personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden).

U kunt informeren of de kerken in de afgelopen week hinder hebben ondervonden van de nieuwe maatregelen.

Mogelijke andere punten die de kerkelijke vertegenwoordigers inbrengen:

1. De kerkelijke vertegenwoordigers zullen mogelijk aan de orde stellen of de kerken ook niet moeten aansluiten bij de strengere maatregelen (qua aantallen) die gelden/gaan gelden voor andere sectoren. Het is voorstelbaar dat de kerkelijke organisaties de bezoekersaantallen in de kerken willen matigen nu ook andere sectoren dat moeten doen (men wil bijvoorbeeld niet het beeld geven dat kerken grote aantallen bezoekers blijven ontvangen als de volksgezondheid in het geding is). Dat zou via een vierde communiqué kunnen, bijvoorbeeld over enkele weken als meer bekend is wat het effect is van de maatregelen.

2. Het CIO heeft deze week een verzoek van de RKK neergelegd hoe om te gaan met kerstvieringen: dit verzoek is uitgezet binnen JenV en VWS.

De RKK wil met het oog op Kerstmis voor de parochies een richtlijn opstellen m.b.t. de minimale tijdsinterval die er tussen twee opvolgende vieringen moet zitten. Het RIVM geeft wel algemene adviezen over ventileren, luchten (spuien), etc. maar zegt niet iets concreets over minimale tijdsduur van ventileren/spuien

tussen bijeenkomsten door. Vandaar dat men verduidelijking wil. Mogelijk kan dit punt breder (voor alle religieuze organisaties als het gaat om bijzondere vieringen zoals Kerst) worden bekeken en ook betrokken worden bij een nieuwe richtlijn van het RIVM en een nieuw op te stellen communiqué.

3. De stand van zaken m.b.t. tot de Tijdelijke wet covid19. De verwachting is dat de antwoorden op de schriftelijke vragen van de Tweede Kamer (nota n.a.v. verslag; verder: nnav) binnenkort¹ uitgaan. Ook zijn enkele wijzigingen op het voorstel aangebracht.

U kunt erop wijzen dat er ook bijzondere aandacht is voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties onder de Tijdelijke wet, die de noodverordeningen moet vervangen. Enkele punten die relevant zijn:

-

buiten reikwijdte

- Verduidelijkt is dat godsdienstige herdenkingsplechtigheden en feesten nooit als 'evenement' kwalificeren, dat kan worden verboden of beperkt.
- Godsdienstuitoefening is in het voorstel ook uitgezonderd van het groepsvormingsverbod. Dat is nog een bevestigd in de Kamerantwoorden.

-

buiten reikwijdte

- Nogmaals is aangegeven dat de regering zoveel mogelijk wil aansluiten bij de initiatieven van diverse religieuze organisaties om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor maatregelen om de verspreiding van het virus tegen te gaan en het uitoefenen van de zorgplicht ter zake. In de antwoorden staat dat de regering voornemens is om religieuze gebouwen uit te zonderen van de in artikel 58l aan de burgemeester toegekende aanwijzings- en bevelsbevoegdheden ter zake van het naleven van de in dat artikel opgelegde zorgplicht.

U kunt wat dit betreft nog eens benadrukken dat hoewel er dus juridische uitzonderingen gelden voor religieuze en levensbeschouwelijke situaties, het belang van de gedragsregels evident is en religieuze organisaties een verantwoordelijkheid hebben daarnaar te handelen en de grootst mogelijke voorzichtigheid moeten betrachten.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

---

¹ Verwachting is morgen, laatste bericht: MVWS wil de nnav morgen laten uitgaan om te voorkomen dat het vanavond zowel over de Twm als de nieuwe maatregelen gaat.

Het afgelopen half jaar zijn er verschillende toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten. Voor zover dit relevant is voor dit overleg worden deze hieronder vermeld:

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moest worden (TK debat 12 maart).

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

3. Motie-Segers (26/5/2020, ChristenUnie, CDA, SGP)

Overwegende dat per 1 juli kerkdiensten tot maximaal 100 personen weer mogelijk zijn, waarbij kerken zich nu oriënteren op de mogelijkheden die deze verruiming biedt;

overwegende dat kerken in onze samenleving een belangrijke functie vervullen als plaats voor gemeenschap en bezinning en bron van vrijwilligerswerk, dat lokaal maatwerk rechtvaardigt bij de invulling van samenkomsten en activiteiten;

verzoekt de regering, samen met gemeenten, afspraken te maken met kerken en christelijke netwerken met als doel om op verantwoorde wijze lokaal maatwerk en perspectief te bieden voor de organisatie van kerkelijke activiteiten, waaronder ook jeugdwerk, en waar nodig hiertoe advies te vragen aan het Outbreak Management Team,

5. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet-alleen", meegenomen in de gesprekken met de kerken (TK debat 20 mei).

6. De MP heeft toegezegd dat u in de gesprekken met religieuze instellingen stil zal staan bij specifieke problematiek van grote religieuze gemeenten en de nu nog beperkte omvang van deelnemers aan diensten (TK debat 4 juni).

buiten reikwijdte

Geen bijzonderheden.

7 Afstemming

DBO/DCOM.

8 Bijlagen

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

(10)(2g) voor def. versie zie doc 58

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

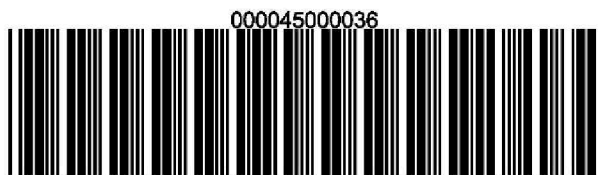
Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

(10)(2g) voor def. versie zie doc 58

Digitale minuut: JZW Eredienst - COVID-19 - 3026197

Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Werkstroomeigenaar
(10)(2e) BD/DWJZ/BMO

Datum en tijd aangeboden
24-02-2021 om 20:51

Nota aan MJenV voorbereiding telefonische overleg kerkelijke organisaties op 29 september 9.00 uur

Paminconnummers:

Instructie:

Nota is ter voorbereiding overleg kerkelijke vertegenwoordigers op 29-09 om 9.00 uur

Toelichting op documenten: - zie nota

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten

29-09-2020 14:25

Afsluiten - (10)(2e) BD/DWJZ/BMO

29-09-2020 14:25

Afstemmen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

29-09-2020 14:10

Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

29-09-2020 13:05

Afstemmen (10)(2e) BD/DWJZ

29-09-2020 12:51

Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

29-09-2020 12:04

Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

29-09-2020 11:59

Overleg heeft al plaatsgevonden. (10)(2e)

(10)(2e)

- BD/AL

28-09-2020 18:56

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

28-09-2020 14:40

Ter voorbereiding van gesprek met Kerken van morgenochtend. (10)(2e)

Paraferen - (10)(2e) BD/DWJZ 28-09-2020 13:26 <i>nota nav verslag gaat inderdaad 29-09 in de loop ochtend uit.</i>	
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 28-09-2020 13:10	
Behandelen reactie door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 28-09-2020 09:33 <i>Instructie op taak: ik mis hierin een verwijzing naar de covidwet. De nota nav verslag gaat vandaag uit, dus te verwachten valt dat de organisaties bijzondere aandacht vragen voor hetgeen daarin is opgenomen over religieuze en levensbeschouwelijke vieringen, begrafenissen, huwelijken etc.</i>	
Paraferen - (10)(2e) BD/DWJZ 28-09-2020 09:23 <i>ik mis hierin een verwijzing naar de covidwet. De nota nav verslag gaat vandaag uit, dus te verwachten valt dat de organisaties bijzondere aandacht vragen voor hetgeen daarin is opgenomen over religieuze en levensbeschouwelijke vieringen, begrafenissen, huwelijken etc.</i>	
Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 27-09-2020 21:20	
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 25-09-2020 17:32	
Document 'Nota aan MJenV voorbereiding telefonische overleg kerkelijke organisaties op 29 september 9.00 uur.docx' toegevoegd door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 25-09-2020 17:17	